

Stadsmonitor

-thema Sociale Omgeving en Participatie-

Modules

Samenvatting	1
Zelfredzaamheid, inzet en participatie	2
Waardering eigen buurt	13
Bronnen	17

Datum: februari 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Kees Goderie
tel.: (024) 329 27 37/ (024) 329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Samenvatting

De Burgerpeiling laat zien dat in Nijmegen de mate van zelfredzaamheid weliswaar hoog is (90%), maar tevens dat deze beduidend lager is bij 75+ en laagst opgeleiden. Bij 75+ is er ook enige daling. Een minderheid van 8 tot 10% ervaart sociale problematiek in de zin van te weinig contacten, eenzaamheid en/of niet gelukkig zijn. Opvallend is de toename in de Burgerpeiling van het aandeel mensen dat vindt dat ze te weinig contacten heeft (van 6 naar 10%) en vooral bij de groepen van niet-westerse herkomst (van 11 naar 22%).

Eén op de tien mensen ontvangt mantelzorg of overige hulp uit de omgeving, bij 75+ers ruim een kwart. In totaal lijkt de afhankelijkheid van zorg en hulp en daarbinnen de stapeling licht toegenomen. Net als in 2013 blijkt dat meer dan de helft van de mensen zich op één of meerdere manieren inzet via vrijwilligerswerk, mantelzorg of werkzaamheden voor de buurt; daaronder zijn veel ouderen en mensen die zelf ook hulp nodig hebben. Bovendien is een aanzienlijk deel van de ondervraagden bereid tot inzet of - als men zich al inzet - tot extra inzet voor anderen. Iets langer geleden is participatie ook op andere manieren onderzocht. Op basis van aangetroffen leefstijlen zijn in de Nijmeegse bevolking groepen aan te wijzen die mogelijk meer geneigd zijn om zich actief op te stellen in de buurt en zich in te zetten voor de maatschappij.

Met betrekking tot de waardering van de eigen buurt is het algemene beeld dat mensen hoge rapportcijfers geven, zij het iets minder hoog dan twee jaar geleden, en dat ook het verantwoordelijkheidsgevoel voor, en de gehechtheid aan de buurt hoog zijn en blijven. De waardering van het sociale klimaat in de wijken is afgelopen twee jaar hetzelfde gebleven, de jongerenoverlast was tussen 2011 en 2013 teruggelopen, maar is daarna stabiel gebleven.

Zelfredzaamheid, inzet en participatie

Twee jaar geleden is in de Burgerpeiling 2013 een nieuw blok toegevoegd met daarin een groot aantal vragen over de directe sociale omgeving van de inwoners van Nijmegen. Enerzijds gaat het daarbij om het meten van de afhankelijkheid en hulpbehoefte, anderzijds juist om de hulp en inzet die mensen aan andere mensen verschaffen, waaronder ook de inzet als vrijwilliger en voor buurtactiviteiten. Dit blok is nu opnieuw opgenomen in de Burgerpeiling 2015. Verder is voor wat betreft aspecten als eenzaamheid en mantelzorg een aantal resultaten uit de GGDmonitor volwassenen en ouderen 2011-2012 opnieuw toegepast¹.

De grote lijn uit de bevindingen is dat de mate van zelfredzaamheid weliswaar hoog is (90%), maar tevens dat deze beduidend lager is bij 75+ en laagst opgeleiden. Bij 75+ is er ook enige daling. Een minderheid van 8 tot 10% ervaart sociale problematiek in de zin van te weinig contacten, eenzaamheid en/of niet gelukkig zijn. Opvallend is de toename in de Burgerpeiling van het aandeel mensen dat vindt dat ze te weinig contacten heeft (van 6 naar 10%) en vooral bij de groepen van niet-westerse herkomst (van 11 naar 22%).

Eén op de tien mensen ontvangt mantelzorg of overige hulp uit de omgeving, bij 75+ers ruim een kwart. Ruim een kwart van de bevolking scoort op een of meer van zes onderscheiden zorgaspecten (incl. financiën); bij 9% is stapeling van 2 of meer aspecten, bij de 75+ers 't hoogst (27%). In totaal lijkt de afhankelijkheid van zorg en hulp en daarbinnen de stapeling licht toegenomen.

Net als in 2013 blijkt dat meer dan de helft van de mensen zich op één of meerdere manieren inzet via vrijwilligerswerk, mantelzorg of werkzaamheden voor de buurt; daaronder zijn veel ouderen en mensen die zelf ook hulp nodig hebben.

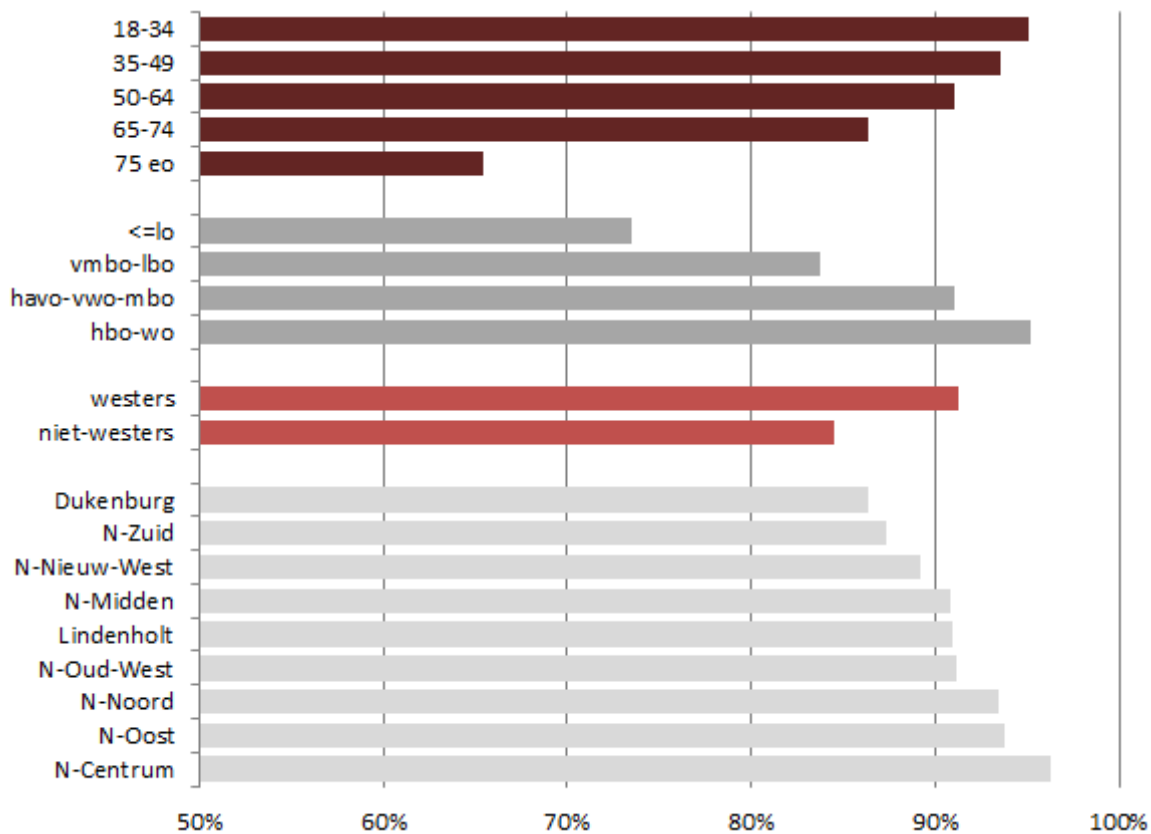
Bovendien is een aanzienlijk deel van de ondervraagden bereid tot inzet of - als men zich al inzet - tot extra inzet voor anderen, 10% zeker (was 7% in 2013) en ruim een derde misschien. Iets meer dan de helft (52%) geeft aan daar niet toe bereid te zijn. Werk, gezin, ouderdom, gezondheid en vrijetijds-activiteiten zijn de belangrijkste motieven, maar ook dat men zelf genoeg problemen heeft of dat men zich al inzet. Iets langer geleden is participatie ook op andere manieren onderzocht. Op basis van aangetroffen leefstijlen zijn in de Nijmeegse bevolking groepen aan te wijzen die mogelijk meer geneigd zijn om zich actief op te stellen in de buurt en zich in te zetten voor de maatschappij. Onderzoek m.b.v. het digitaal stadspanel wijst uit dat er ook scepsis bestaat bij het overheidsstreven naar de participatiesamenleving.

Mate van zelfredzaamheid constant hoog (85 tot 90%)

Volgens de Burgerpeiling 2015 voelt een zeer groot deel van de Nijmegenaren zich zelfredzaam. Zo'n 59% is het "helemaal eens" met de stelling: ik kan goed voor mezelf zorgen en 32% is het "eens". Voor 6% is dat neutraal, 3% is het er niet mee eens. Dit zijn nagenoeg dezelfde verhoudingen als twee jaar geleden. Alleen bij 75+ers zijn de aantallen mensen die een neutraal antwoord geven of zeggen niet voor zichzelf te kunnen zorgen echt hoger (samen bijna 35%). Voor deze groep is dat bovendien zo'n 5% meer dan twee jaar geleden. De lagere (vmbo, lbo) en laagst opgeleiden (<LO) blijven met resp. 84% en 74% achter bij het gemiddelde (91%). Bij de niet-westerse groepen is het verschil beperkter (85%, is wel 2% minder dan in 2013). Naar stadsdeel zijn de verschillen minder groot. Dukenburg en Nijmegen-Zuid blijven met 86-87% wat achter bij het gemiddelde. Nijmegen-Centrum springt er in gunstige zin bovenuit (96%).

¹ De rapportage van de GGD van het volwassenen- en ouderenonderzoek 2012 is begin 2014 verschenen.

In de GGD-monitor 2012 is gevraagd of men zelf acht basisactiviteiten kon uitvoeren (eten maken, boodschappen, huishoudelijk werk etc.). Een heel groot deel van de respondenten had daar geen probleem mee (87%). 8% gaf aan één of meer van die activiteiten niet te kunnen uitvoeren. Vooral bij ouderen is dit aandeel groter: 18% bij de 65- tot 74jarigen, 39% bij de 75- tot 84jarigen en 63% bij de 85+ers. Ook de lager en laagst opgeleiden uit de volwassen bevolking zijn bij deze activiteiten bovengemiddeld afhankelijk van anderen (resp. 15 en 25%).

Figuur 1: Aandeel mensen dat goed voor zichzelf kan zorgen. Bron: Burgerpeiling 2015

10% van de bevolking heeft te weinig contacten

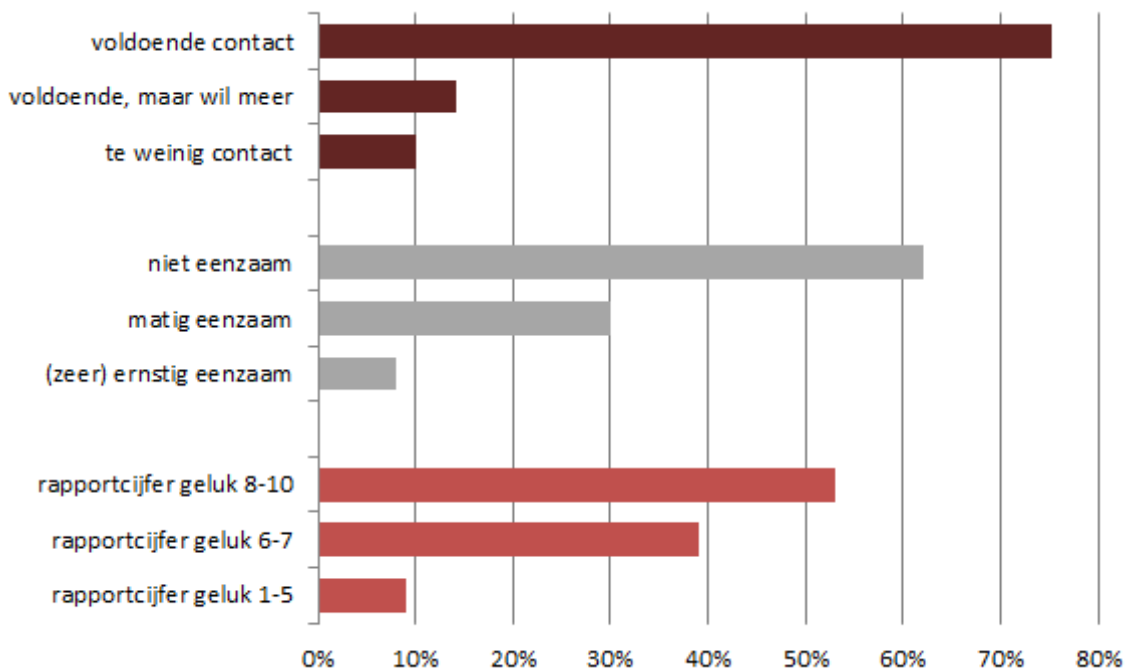
Driekwart (75%) heeft in de Burgerpeiling aangegeven zeker voldoende contacten te hebben. 14% heeft voldoende contacten, maar zou wel wat meer willen. 10% heeft te weinig contacten, hetgeen 4% meer is dan in 2013. Bij de 75+ers en lager opgeleiden ligt dit laatste iets hoger (11% tot 13%). Bovendien heeft 6,5% van de 75+ers op deze vraag geen antwoord gegeven. Bij de respondenten van niet-westerse herkomst is het aandeel dat te weinig contacten heeft aanmerkelijk hoger, nl. 22%. Over de hele linie is het aandeel mensen met te weinig contacten toegenomen, maar bij de niet-westerse groep het sterkst, een verdubbeling in vergelijking met de vorige Burgerpeiling, toen het nog om 11%) ging.

In de GGD-monitor 2012 is via een aantal deelvragen de eenzaamheid gepeild. 8% van de Nijmeegse bevolking is op basis daarvan getypeerd als ernstig (5%) of zeer ernstig (3%) eenzaam en 30% als matig. In vergelijking met het onderzoek van 4 jaar eerder is er een verschuiving met 3% te zien van matig naar (zeer) ernstig. Onder 75+ers is met name het aandeel matig eenzamen aanzienlijk groter (43 tot 52%). Bij de lager en laagst opgeleiden onder de volwassenen loopt het aandeel (zeer) ernstig eenzamen op tot 12 à 17%.

Op basis van de antwoorden zijn in de GGD-monitor verder twee meer specifieke scores berekend, namelijk van emotionele en sociale eenzaamheid. Op de totale bevolking heeft resp. 29% en 38% daar in meerdere of

mindere mate mee te maken. Bij 75+ers en laagst opgeleiden is dit 10% hoger. Bij 85+ers is bij 48% sprake van emotionele eenzaamheid.

In de GGD-monitor is ook gevraagd naar geluk. Respondenten konden een rapportcijfer geven: 13% gaf een 9 of 10, 40% een 8, 39% een 6 of 7 en 9% een 5 of lager. Dit patroon is redelijk vergelijkbaar voor diverse groepen, met twee uitschieters: hoog aandeel met een score 5 of lager voor de groep 85+ (16%) en voor de mensen in de laagste opleidingsklassen (27%).

Figuur 1: Contacten, eenzaamheid en geluk. Bron: Burgerpeiling 2015 en GGDmonitor volwassenen en ouderen 2012

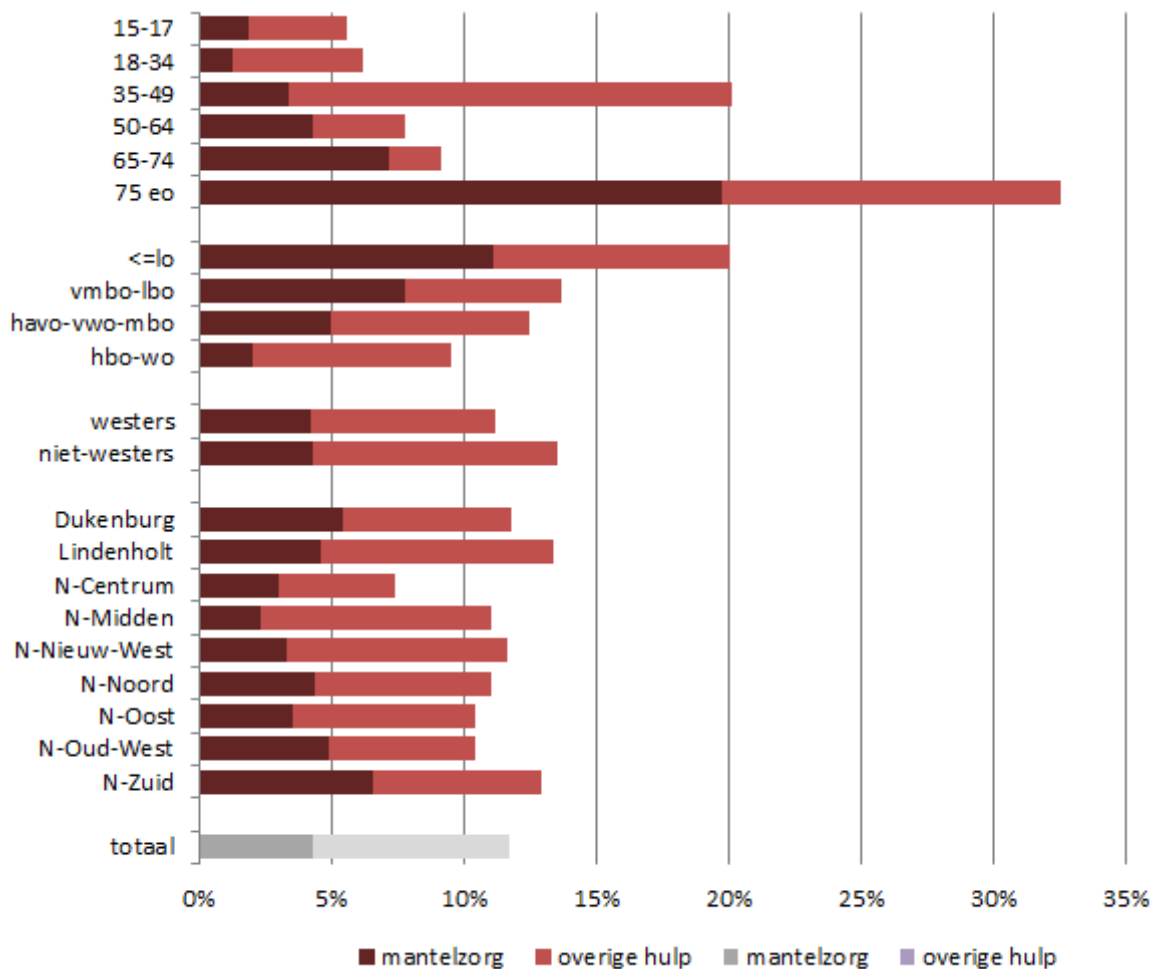
Een op de tien mensen ontvangt mantelzorg of overige hulp uit de omgeving

4% van de respondenten in de Burgerpeiling (zo'n 6.000 personen) ontvangt mantelzorg.

17% van deze groep (5% meer dan in 2013) geeft hierbij aan dat de ontvangen mantelzorg onvoldoende is en dat men eigenlijk meer nodig heeft. Buiten de ontvangers is er ook nu nog een groep van 1,5% die geen mantelhulp krijgt en die wel zou willen hebben.

Dezelfde patronen zijn te zien als twee jaar geleden. In de oudere categorieën zijn de percentages die mantelhulp ontvangen of zouden willen krijgen aanmerkelijk hoger: 7% en 4% bij 65-74jarigen en 20% en 8% bij de 75+ers. Ook bij de lagere opleidingen is het bovengemiddeld (8% en 5% bij de lagere inkomens, 11% en 3% bij de laagste). De deelnemers aan de Burgerpeiling zijn behalve over mantelzorg ook bevraagd over andersoortige hulp: "Krijgt u zelf of iemand anders bij u thuis op dit moment hulp (anders dan mantelzorg) van mensen buiten uw huishouden/gezin? Denk bijvoorbeeld aan oppassen op de kinderen, hulp vanwege problemen of hulp bij de administratie of praktische zaken."

7% heeft hier bevestigend op gereageerd. Bij de 35-49jarigen (85 tot 90% huishoudens met kinderen) en de 75+ers was dat bovengemiddeld (resp. 17 en 13%). In 2013 was dit resp. 13 en 16%. Opvallend is dat bij er deze hulp (i.t.t. bij mantelzorg) geen sprake is van oververtegenwoordiging bij de groepen met de lagere opleidingen. Wel wordt andersoortige hulp naar verhouding wat vaker gegeven in Nijmegen-Noord (veel huishoudens met kinderen).

Figuur 2: Ontvangen mantelzorg en overige hulp. Bron: Burgerpeiling 2015

In de GGD-monitor 2012 is eveneens naar mantelzorg gevraagd. Het aandeel mensen dat naar eigen zeggen mantelzorg ontvangt is iets groter dan in de Burgerpeiling: 5%, met grote verschillen naar leeftijd: bij 65-74 is het 7%, bij 75-84 23% en bij 85+ is het 50%. De laagste opleidingsniveaus (vmbo-lbo en <=LO) scoren resp. 18% en 8%.

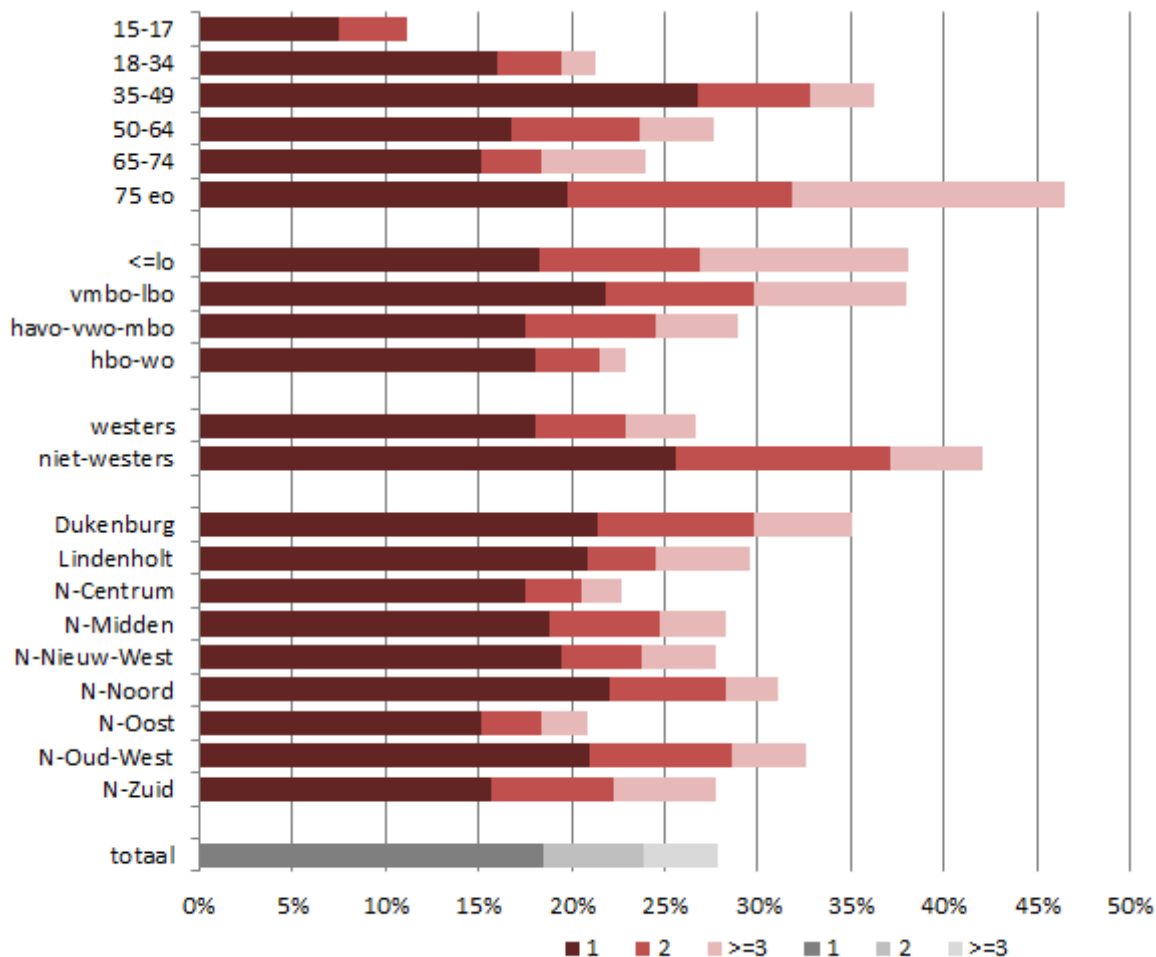
Worden in de Burgerpeiling de aantallen die mantelzorg en overige hulp ontvangen opgeteld, dan is het aantal personen dat hulp ontvangt weer groter dan de in de GGD-enquête gemeten mantelzorg, namelijk 10% (bij 75+ers 26%, iets minder dan in 2013). Tussen beide groepen (ontvangers mantelzorg en overige hulp) blijkt heel weinig overlap te bestaan. De kans is groot dat in de Burgerpeiling respondenten die meerdere soorten hulp genieten dit bij één van beide vragen hebben ondergebracht.

Een kwart van de bevolking scoort op een of meer zorgaspecten

Een benadering van de mate van welbevinden is uitgevoerd door combinatie van een vijftal sociale kenmerken c.q. "hulpkenmerken": zich niet gezond voelen, niet voor zichzelf kunnen zorgen, te weinig contacten hebben, mantelzorg ontvangen en overige hulp krijgen. 76% van de populatie scoort op geen van deze criteria, 24% op één of meer. Ook nu is sprake van een toename in vergelijking met de Burgerpeiling 2013, nl. 4%. Binnen deze laatste groep gaat het grotendeels om mensen die op één criterium scoren (17%). 4% heeft hulp of hulpbehoefte op twee aspecten en 3% op drie of meer (in 2013 was dit 2%). Op de totale bevolkingspopulatie komt deze laatste groep neer op zo'n 4.500 personen (1.500 meer dan in 2013).

In de Burgerpeiling is aan respondenten gevraagd aan te geven hoe zij hun financiële situatie inschatten. Ca. 7,5% vindt deze slecht. Hierbij is sprake van een verandering in positieve zin: in 2013 betrof het nog 9,5%. Mensen in een financieel slechte situatie scoren relatief vaker op de zojuist genoemde sociale aspecten (meer dan 2x zoveel).

Wanneer je het criterium slechte financiële situatie toevoegt aan de “sociale stapeling” neemt het aandeel mensen “met een of meer zorgaspecten” toe van 24 naar 28%. Daarvan soort 18½% op één aspect, 5½% op 2 en 4% op drie of meer (5.500 mensen; een toename van 1.000).

Figuur 3: Aantal malen scoren op zorgaspecten (incl. financiën). Bron: Burgerpeiling 2015

Groepen waar meer dan gemiddeld sprake is van stapeling (2 of meer zorgaspecten, inclusief financiën) zijn de 75+ers (27% tegen 9% gemiddeld) en de lager en laagst opgeleiden (resp. 16% en 20%). De niet-westerse populatie is flink oververtegenwoordigd (16½, dat is 6% meer dan in de vorige peiling) en hetzelfde geldt voor de stadsdelen Nijmegen-Oud-West, Nijmegen-Zuid en m.n. Dukenburg (11 tot 14%). Opvallend zit ook nu Nijmegen-Nieuw-West (met daarbinnen enkele aandachtsgebieden) met 8% onder het gemiddelde en zijn de percentages van Nijmegen-Midden en Lindenholt nu niet bovengemiddeld i.t.t. 2013.

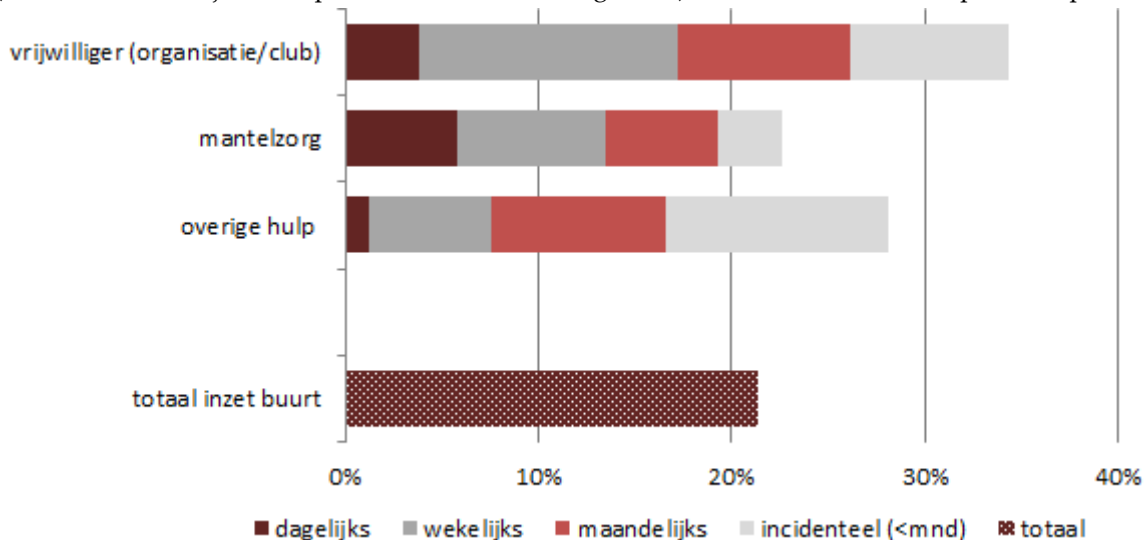
Weging naar huishoudens leidt tot een vergelijkbare verdeling: 29% van de huishoudens heeft te maken met een of meer zorg/financiële aspecten. Verder scoort 4,5% (4.000 huishoudens) op drie of meer aspecten en is er sprake van serieuze stapeling. Dat is iets meer dan twee jaar geleden. Zowel voor wat betreft personen als huishoudens is dit waarschijnlijk een onderschatting, omdat de mensen in een kwetsbare situatie minder

vaak deelnemen aan bevolkingsonderzoek.

Overigens zijn deze enquêtebevindingen redelijk goed te vergelijken met de analysesresultaten uit het Sociaal Statistisch Bestand, opgebouwd uit een groot aantal registraties (zie het hoofdstuk Zorg en Gezondheid). De omvang van de meest kwetsbare groep op basis van dit bestand ligt in dezelfde orde van grootte.

53% zet zich in voor vrijwilligerswerk, mantelzorg of de buurt

In de Burgerpeiling 2015 geeft 34% van de respondenten aan vrijwilligerswerk te doen in een organisatie: 4% dagelijks, 14% een keer of vaker per week, 9% een keer per maand of vaker en 8% minder dan één keer per maand. In 2013 was het 33%. Ook in de GGD-monitor 2012 is gevraagd of men vrijwilligerswerk doet (zonder dat daarbij een frequentie kon worden aangeduid). 26% antwoordde hier positief op.

Figuur 4: Deelname aan vormen van inzet. Bron: Burgerpeiling 2015

In de Burgerpeiling liggen de percentages voor het geven van mantelzorg ook nu hoog: 23% van de mensen zegt deze te geven (in 2013 22%), waarvan 6% dagelijks en 8% minstens een keer per week. Daarnaast is er nog 6% die minstens eenmaal per maand zorg geeft en 3% minder dan 1x per maand.

In de GGD-monitor 2012 geeft slechts 8% mantelzorg. Het verschil met de Burgerpeiling zit hem in de definitie van mantelzorg (bijv. de uitwerking van de bestede tijd). In dezelfde monitor zegt 15 tot 20% van de mantelzorgers zich tamelijk of zwaar overbelast te voelen.

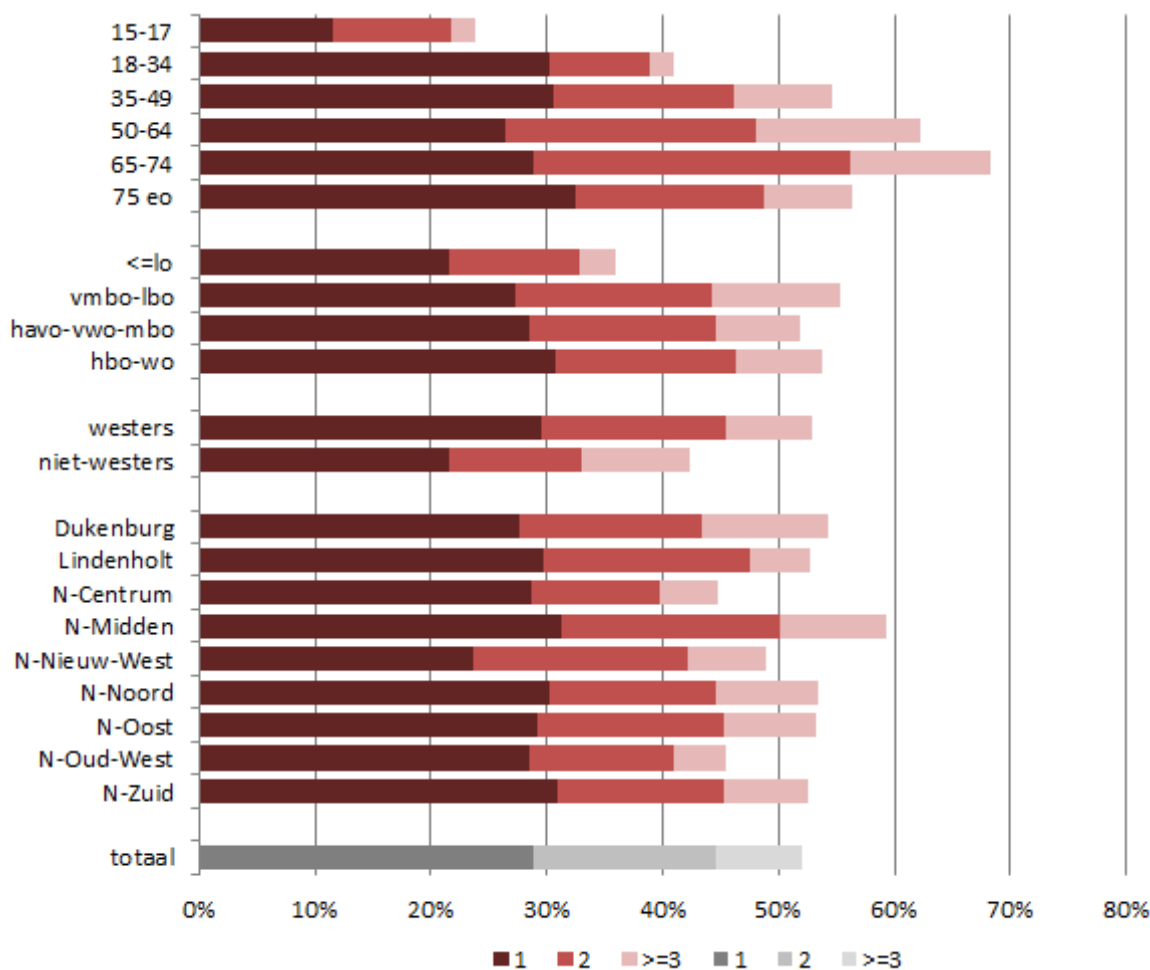
Naast vrijwilligerswerk en mantelzorg is respondenten in de Burgerpeiling ook gevraagd of men overige hulp verleende aan mensen buiten het eigen huishouden of gezin (familie, burens, kennissen). Het kan dan bijvoorbeeld gaan om oppassen op kinderen, hulp vanwege problemen of hulp bij de administratie of praktische zaken. Het verlenen van deze overige hulp aan familie, kennissen of burens doet zo'n 28% (in 2013 29%): 8% eenmaal of vaker per week, 9% minstens eenmaal per maand en 11½% minder dan eenmaal per maand.

Tenslotte is gevraagd of men zich op één of meerdere manieren inzet voor de buurt. Net als twee jaar geleden dat blijkt voor 21% te gelden. Het betreft het organiseren van feesten en activiteiten (7%), het schoonhouden van de buurt (8%), groenonderhoud (4%) of het onder de aandacht brengen van buurt- of verbeterpunten (6%).

Ook voor het plegen van inzet voor anderen is een stapelingscore gemaakt. De vier zojuist behandelde vormen van inzet telden daarbij mee: vrijwilliger, mantelzorg, overige hulp, buurt. Daarbij is bij de eerste

drie criteria een frequentie van “minder dan eenmaal per maand” niet meegeteld. Het resultaat is dat 52% van de respondenten zich op minstens één veld in zet; 29% doet dat op een van de vier velden, 15½% op twee en ca. 7½% op drie of vier. Ook nu is het verschil met twee jaar geleden heel beperkt. Het totale percentage was toen 53.

Wederom is de groep 65-74 is het actiefst (figuur 2). 68% zet zich in op een, twee of drie vlakken. Daarna volgt de categorie 50-64. Ook vanuit de oudste groep (75+) is nog sprake van flinke inzet. Naar opleiding zijn er geen noemenswaardige verschillen tussen lager, middelbaar en hoger. Wel blijft de groep met de laagste opleiding achter (36%).

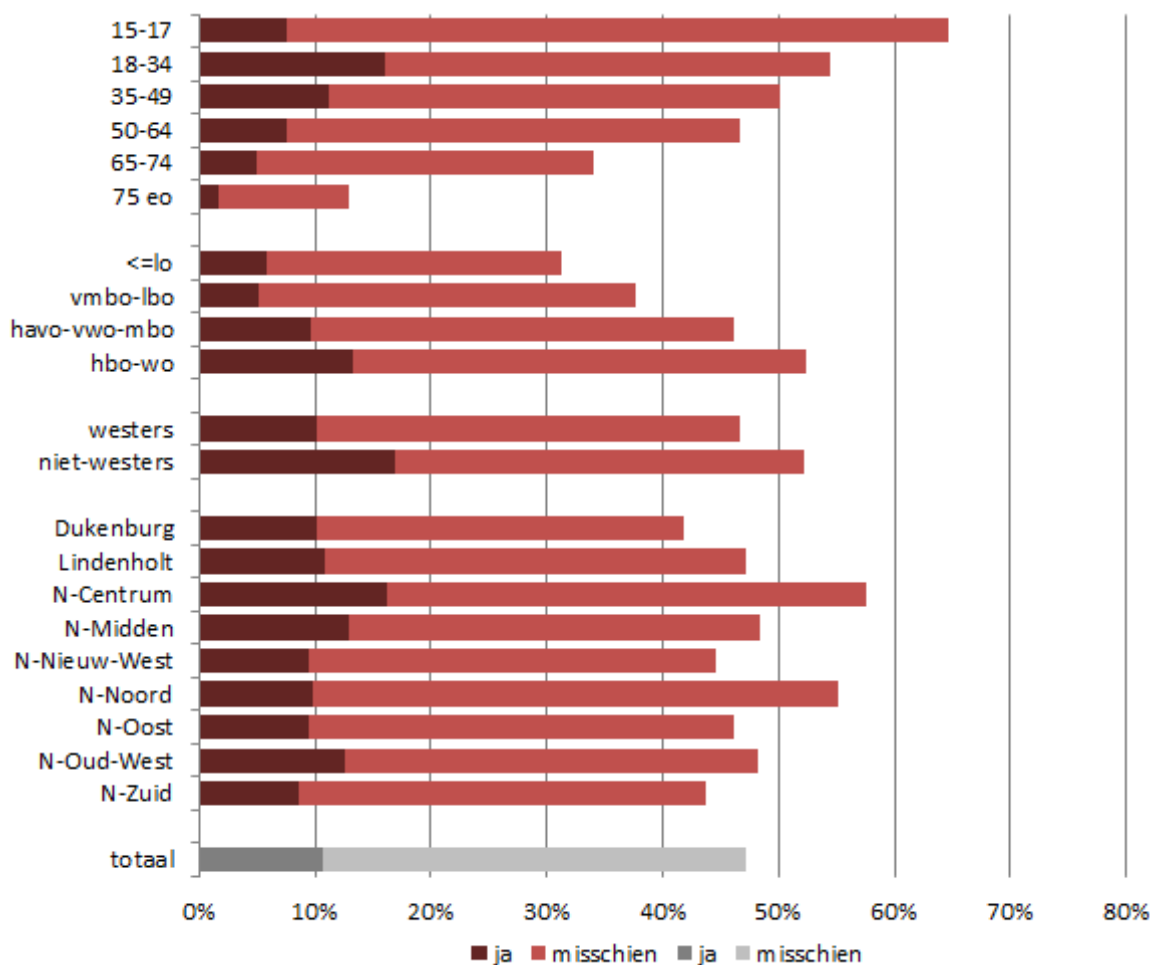
Figuur 2: Stapeling deelname aan een of meerdere vormen van inzet. Bron: Burgerpeiling 2015

Van de stadsdelen is Nijmegen-Midden het actiefst (59%), gevolgd door Nijmegen-Oost, Nijmegen-Zuid, Dukenburg en Nijmegen-Noord (elk ongeveer 53%). Nijmegen-Centrum, Nijmegen-Oud-West en in mindere mate Nijmegen-Nieuw-West blijven iets achter (45 tot 49%). Ook vanuit de niet-westerse populatie is de deelname aan de betreffende activiteiten geringer dan gemiddeld (42%).

Opvallend is dat de inzet niet veel verschilt naar de mate waarin mensen zelf op het gebied van gezondheid, sociaal verkeer of financiën kwetsbaar zeggen te zijn. Bij degenen die op één of twee van deze punten scoren is de inzet aan vrijwilligerswerk etc. nauwelijks minder dan bij degenen die op geen enkel van die aspecten een knelpunt hebben. Bij degenen die op 3 of meer van die punten scoren is de inzet wel iets minder (38% tegen 53% gemiddeld).

Een beperkt deel is bereid tot (meer) inzet voor anderen, een flink deel misschien

Op de vraag “Zou u buiten uw werk (meer) tijd willen gaan besteden aan vrijwilligerswerk, het helpen van mensen buiten uw huishouden/gezin of inzet voor uw buurt?” reageert bijna 11% positief, hetgeen wat meer is dan in 2013 (7%), 36% zegt misschien, 52% nee.

Figuur 5: Bereidheid tot (meer) inzet voor vrijwilligerswerk, mantelzorg, overige hulp of buurt
Bron: Burgerpeiling 2015

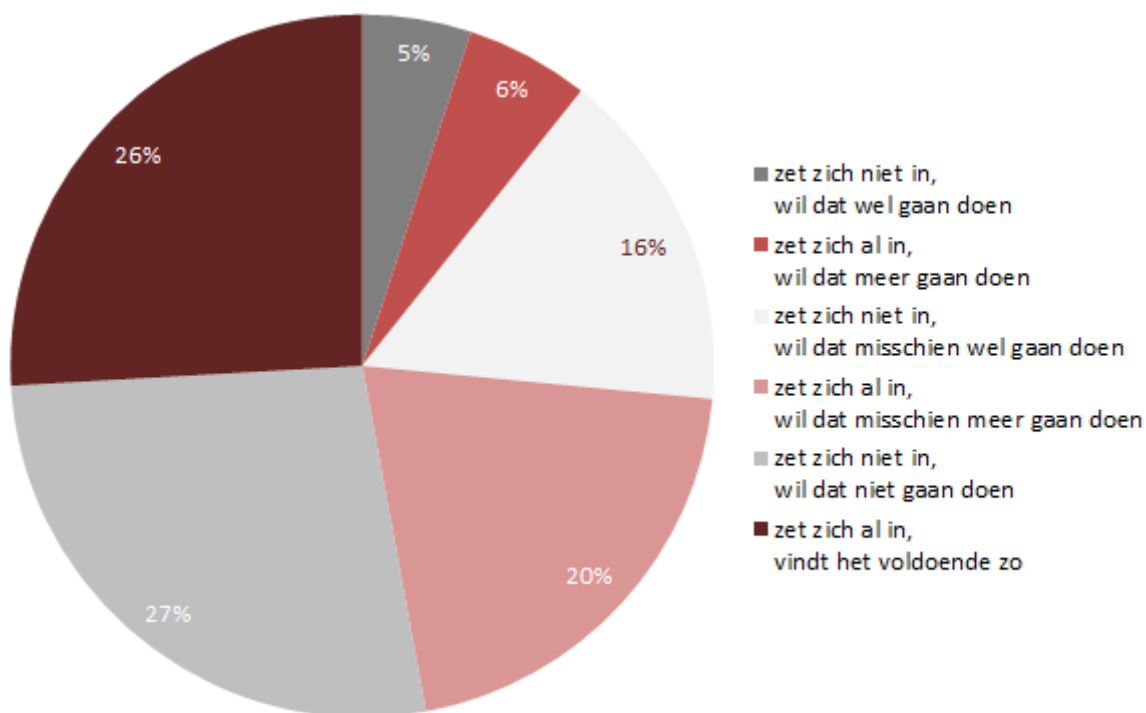
Bij de categorieën 65-74 en m.n. 75+ zijn de aantallen die nee zeggen groter. Hetzelfde geldt voor de lagere en laagste opleidingen. Van de stadsdelen vallen Nijmegen-Centrum en Nijmegen-Noord op met een lager aandeel neezeggings (42-45%). Ook de niet-westerse groep steekt positief af: 17% geeft aan zeker meer tijd te willen besteden en 35% misschien.

Ook nu zijn de verschillen tussen degenen “met en zonder sociale scores” zeer beperkt, zij het dat ook nu de groep die op drie of meer sociale indicaties scoort minder bereid is tot (extra) inzet.

En opvallend genoeg is er ook weinig verschil tussen groepen die zich nu al wel of niet inzetten. Onder degenen die nu al op een of andere manier actief zijn is de (extra) bereidheid zelfs iets groter. En ook lijkt het erop dat een flink deel van degenen die zich nu al uitgebreid inzetten (op 3 of 4 fronten) er nog wel wat bij willen doen. Ook onder de mensen die zelf op één of andere manier hulp ontvangen of zouden willen ontvangen is de bereidheid om zichzelf in te zetten maar nauwelijks minder dan gemiddeld.

De meest genoemde reden dat mensen niet bereid zijn (extra) inzet te geven is dat men het druk genoeg heeft met het werk (genoemd door iets meer dan de helft) en het eigen gezin (28%). Andere redenen zijn:

andere vrijetijdsbestedingen gaan voor (23%, geef al voldoende hulp aan anderen (16%), doe al genoeg vrijwilligerswerk (16%), hoge leeftijd en gezondheid (15%) en heb zelf al voldoende problemen (13%). Een samenvattend beeld ontstaat wanneer huidige inzet en bereidheid tot (extra) inzet samen worden genomen (zie figuur 2). Daarin is te zien dat ruim 40% van degenen die zich nu al inzetten (misschien) bereid is meer te doen en dat ruim een derde van degenen die zich nu nog niet inzetten (misschien) bereid is dat wel te gaan doen. Een kwart tot een derde zet zich nu niet in en geeft aan dat ook niet te willen gaan doen. Hierboven zijn daarvoor de motieven gegeven. Overigens moet worden beseft dat voor een heel grote groep de bereidheid niet onvoorwaardelijk is (“misschien”). In de praktijk zal het afhangen van de omstandigheden of men zich daadwerkelijk wil en kan inzetten en daarbij zijn bovendien grote verschillen in de mate van intensiteit en tijdsbeslag denkbaar.

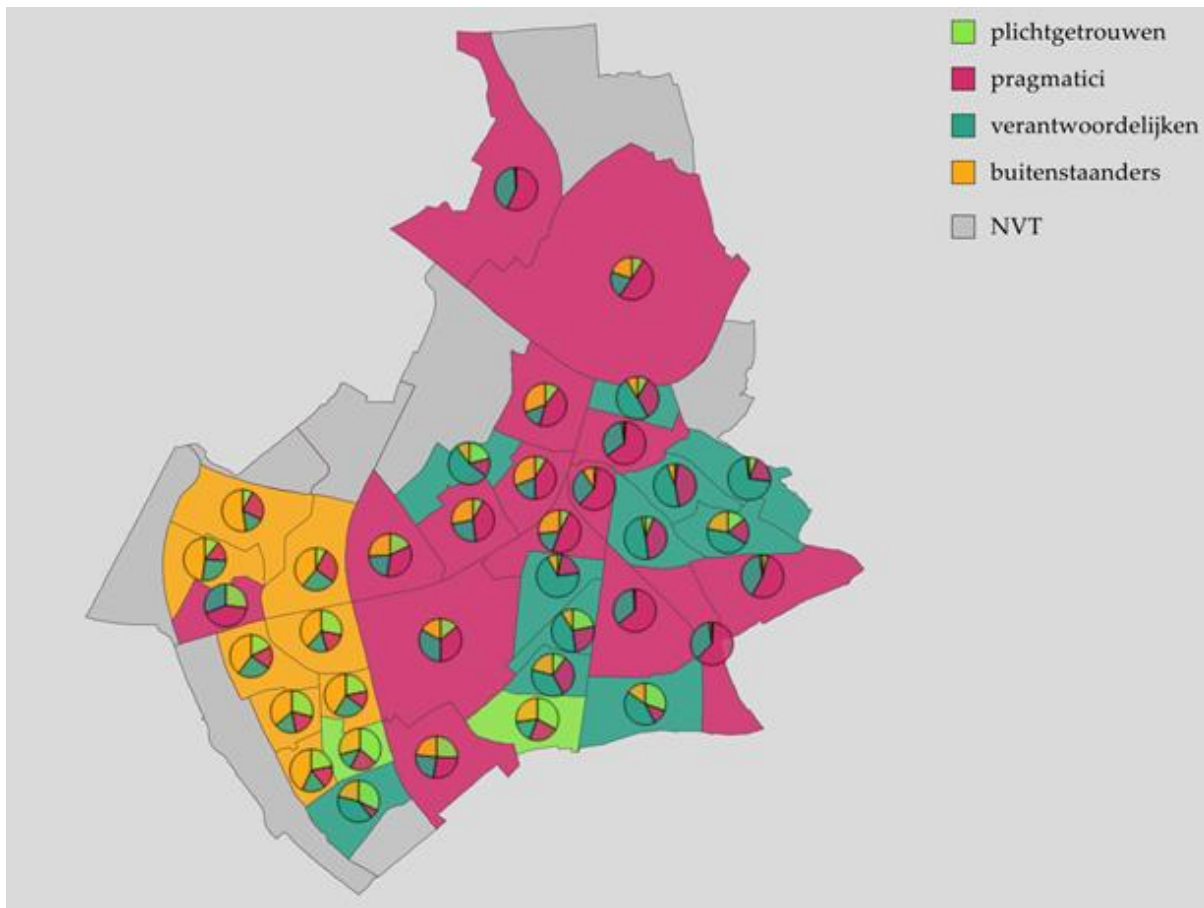
Figuur 2: Bereidheid tot (meer) inzet naar huidige inzet. Bron: Burgerpeiling 2015

Participatie op andere manieren onderzocht: perspectieven en scepsis

In 2013 heeft O&S participatie ook op andere manieren onderzocht.

Een eerste analyse betreft “leefstijlen c.q. burgerschapsstijlen”. Doel was het verkrijgen van nieuwe inzichten in de samenstelling van de bevolking met het oog op diverse vormen van participatie². In de uitgevoerde analyse worden vier burgerschapsstijlen onderscheiden: de ‘pragmatici’, de ‘verantwoordelijken’, de ‘buitenstaanders’ en de ‘plichtsgetrouwen’. In Nijmegen hebben de pragmatici (35%) en de verantwoordelijken (31%) de grootste aandelen. Buitenstaanders (21%) en plichtsgetrouwen (13%) zijn echter ook duidelijk vertegenwoordigd. In vergelijking met het landelijk beeld wonen er in de stad veel pragmatici en minder buitenstaanders. Dat is vaker te zien in steden en zeker in vergelijkbare kennissteden.

² Hiertoe is van het bureau voor onderzoek en strategieontwikkeling Motivaction een bestand aangekocht waarin een onderscheid naar groepen burgers wordt gemaakt op basis van burgerschapsstijlen. Deze benadering (bekend als leefstijlsegmentatie) richt zich vooral op sociologische en psychologische aspecten, en niet op de traditionele sociaal-economische of demografische kenmerken. De resultaten van de analyse zijn neergelegd in de notitie Burgerschapsstijlen in Nijmegen - Onderzoek en Statistiek, augustus 2013.

Figuur 6: Verdeling burgerschapstijlen en dominante stijl Nijmeegse wijken.
Bron: Motivaction, bewerking O&S.

Met name de verantwoordelijken en de plichtsgetrouwen lijken bevattelijker voor de ideeën van de participatiesamenleving. Verantwoordelijken worden gedreven door maatschappelijke betrokkenheid en het algemeen belang en voelen zichzelf hiervoor in hoge mate persoonlijk verantwoordelijk. Plichtsgetrouwen zien het als hun morele plicht om bij te dragen aan de (lokale) gemeenschap. Ze houden solidariteit hoog in het vaandel, hebben graag wat voor een ander over en verrichten vaak vrijwilligerswerk. Of dit in de praktijk ook zo uitkomt als het gaat om concrete inzet voor anderen in de omgeving moet nog blijken en is een onderwerp voor nader onderzoek.

De twee andere categorieën zijn meer op hun eigen leven en doelen gericht. De buitenstaanders vinden daarbij dat de overheid op moet komen voor hun rechten. Pragmatici kunnen goed voor zichzelf opkomen, hun eigen zaken goed regelen en waar nodig de dialoog aangaan met de overheid.

Binnen Nijmegen zijn de veel voorkomende pragmatici en verantwoordelijken vooral te vinden in de noordelijke, oostelijke en centrale delen van Nijmegen. Buitenstaanders zijn vooral vertegenwoordigd ten westen van het Maas-Waalkanaal en de Graafseweg: in Lindenholt, Dukenburg en Nijmegen-West.

Plichtsgetrouwen wonen vaker in Nijmegen-Zuid en Dukenburg.

Sommige wijken zijn qua burgerschapstijlen behoorlijk homogeen, andere juist heel divers. In de meeste wijken in Nijmegen-Oost bijvoorbeeld, of in Oosterhout, domineren twee stijlen. Maar wijken in Nijmegen-Zuid, zoals Hatert, of in Nijmegen-West, zoals Neerbosch Oost, laten een behoorlijk gelijkmatige verdeling zien. Ook Dukenburg en Lindenholt kennen heel diverse wijken qua leefstijlen.

Een tweede onderzoek betreft een meningspeiling onder het digitaal stadspanel, waaraan meer dan 1.300 respondenten hebben meegedaan³. Het doel was lokale basisinformatie te krijgen omtrent de grondhouding van burgers en de voordelen, kansen, beperkingen of bedenkingen die zij zien rond actief burgerschap en burgerparticipatie. De conclusie was dat de panelleden voordelen en kansen zien, maar eigenlijk was de scepsis groter. De grondhouding ten aanzien van taken en verantwoordelijkheden van burgers was vaker argwanend dan welwillend. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het gevoel dat veel mensen hebben dat de overheid bezuinigingen wil afwentelen op de burgers. Daarnaast ziet men veel praktische bezwaren.

Maar het beeld was zoals aangegeven genuanceerd. Men ziet ook kansen. De kansen die door panelleden naar voren werden gebracht hebben o.a. te maken met bevordering van grotere betrokkenheid van burgers bij hun leefomgeving en elkaar, het kunnen realiseren van maatwerk en flexibiliteit in ruimtelijke inrichting, zorg etc. en een efficiëntere inzet van beperkter wordende overheidsmiddelen. Ook is erop gewezen dat participatie de eigenwaarde, macht en kracht bij burgers vergroot en het wijkgevoel stimuleert. Voorts zijn veel ideeën ingebracht over organisatie en rol van de overheid en concrete suggesties gedaan, zoals: zorg voor faciliteiten middels geld, extra mankracht of materialen.

Een rol bij participatie kan worden gespeeld door de wijkcentra en op stadsdeelniveau de voorzieningenharten. Behalve voor het aanbod en deelname aan activiteiten (vanuit gemeente, instellingen, organisaties en bewonersgroepen) zijn dat mogelijke plaatsen waar burgers nieuwe initiatieven kunnen ontwikkelen. In de Burgerpeiling 2015 is gemeten dat zo'n 15% van de bevolking minstens maandelijks een wijkaccommodatie bezoekt, ca. 3% meer dan in 2013. Wel zijn daarbij grote verschillen naar deelgroepen. Bij 65- tot 75jarigen en met name bij 75+ers is het aandeel hoger, met ruim 20 tot zo'n 30%. Ook dat is iets meer dan 2 jaar terug. Verder is er een samenhang met opleidingsniveau (hoe hoger de opleiding, hoe minder bezoek). En tenslotte is ook in de stadsdelen Nijmegen-Zuid, Dukenburg en Lindenholt dit aandeel bovengemiddeld (circa 20%).

³ Meningspeiling actief burgerschap; Meting stadspanel voorjaar 2013; O&S, juni 2013.

Waardering eigen buurt

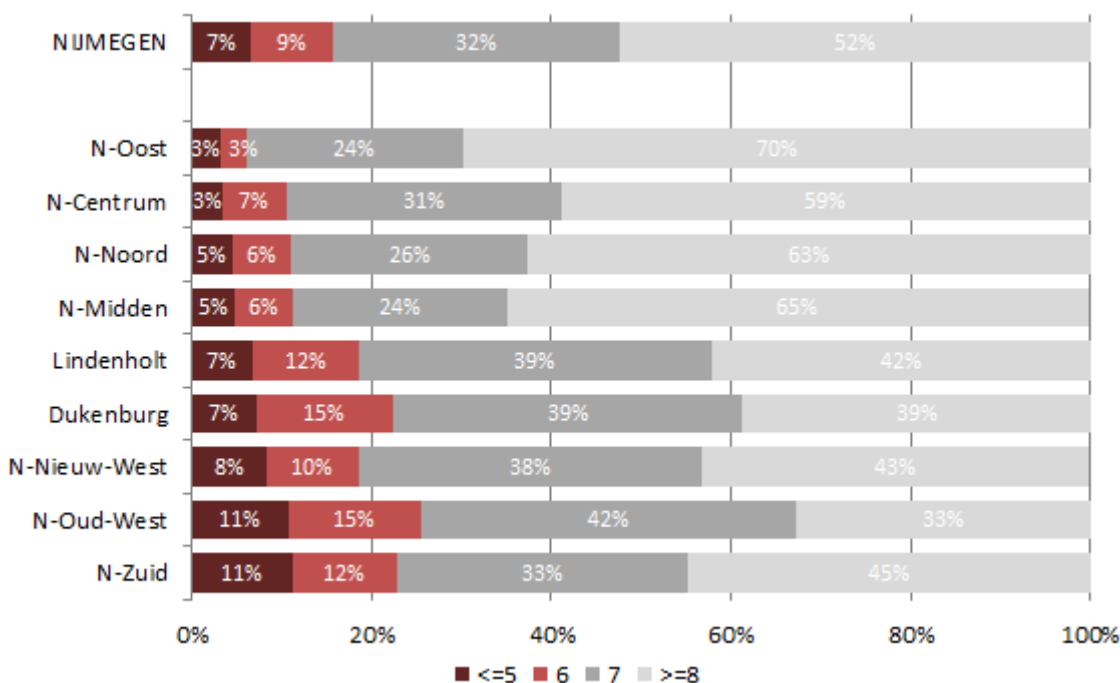
In de voorgaande module ging het om individuele sociale hulp en zorgbehoefte. In deze paragraaf staat het beeld dat respondenten van hun buurt hebben centraal. Hoe waarderen de mensen hun woonomgeving? Naast het algemene beeld wordt vooral ingegaan op de sociale aspecten: hoe zien de mensen hun sociale omgeving, hoe gaan ze met elkaar om? In andere hoofdstukken wordt ingegaan op andere kenmerken van de woonomgeving, zoals de openbare ruimte en de voorzieningen (zie bijv. het hoofdstuk Openbare Ruimte).

Het algemene beeld is dat mensen hoge rapportcijfers geven voor de eigen buurt, zij het iets minder hoog dan twee jaar geleden, en dat ook het verantwoordelijkheidsgevoel voor, en de gehechtheid aan de buurt hoog zijn en blijven. De waardering van het sociale klimaat in de wijken is afgelopen twee jaar hetzelfde gebleven, de jongerenoverlast was tussen 2011 en 2013 teruggelopen, maar is daarna stabiel gebleven.

Hoge rapportcijfers eigen buurt, maar iets minder dan twee jaar geleden

Meer dan de helft van de Nijmegenaren (52%) geeft de eigen buurt een hoog rapportcijfer, d.w.z. een 8 of hoger. Overigens is dit 4% lager dan in 2013. Voorts geeft een derde (32%) een 7. Slechts 6% geeft een 5 of minder. Naar leeftijd zijn de verschillen niet groot. Nijmegenaren van niet-westerse afkomst zijn iets minder tevreden (een kwart geeft een 6 of minder tegen 16% gemiddeld). Verder is bij de hoger opgeleiden het percentage hoge rapportcijfers hoger en het aandeel onvoldoendes lager dan bij de middelbare en lagere opleidingscategorieën, maar ook bij hen scoort de buurt voor 80% een 7 of meer.

Voorals stadsdeel Nijmegen-Oost is ook nu weer een positieve uitschieter, maar minder dan 2013: zo'n 70% van de rapportcijfers is een 8 of hoger, terwijl dit in 2013 80% was. In Nijmegen-Oud-West, Nijmegen-Nieuw-West, Nijmegen-Zuid, Dukenburg en Lindenholt ligt het aandeel dat een 8 of hoger geeft lager (30 tot 45% tegen 52% gemiddeld) en geeft (18 tot 25% geeft een 6 of minder tegen 16% gemiddeld).

Figuur 7: Rapportcijfer buurt. Bron: Burgerpeiling 2015

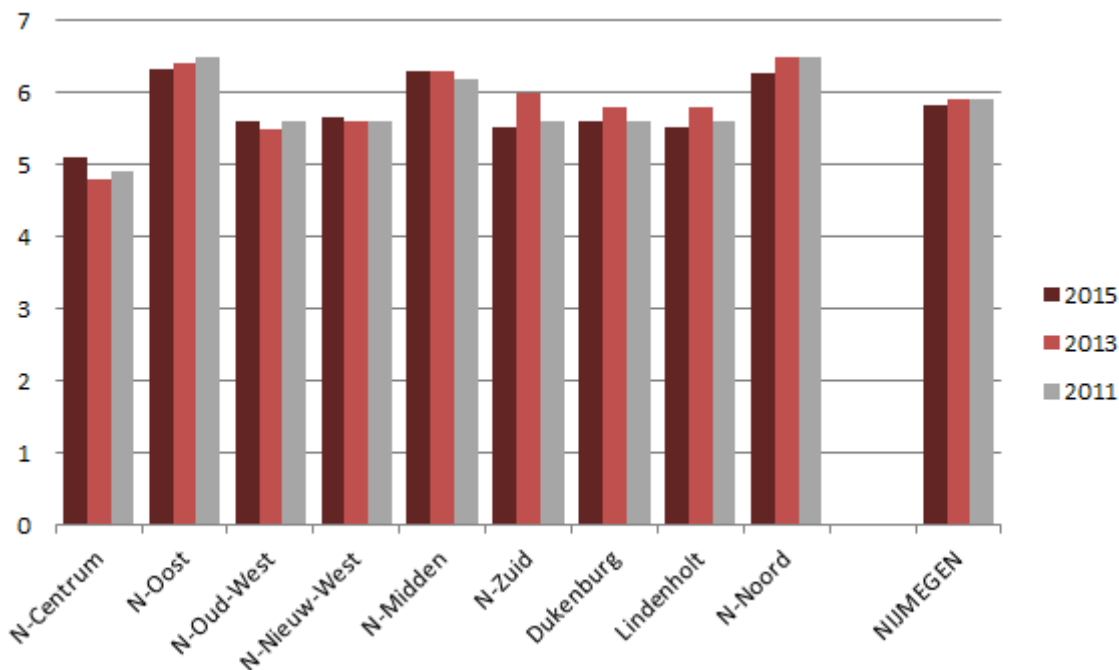
Verantwoordelijkheidsgevoel voor en gehechtheid aan buurt hoog

Ongeveer driekwart van de geënquêteerden voelt zich medeverantwoordelijk voor de leefbaarheid van de buurt, eenzelfde aandeel als in de Burgerpeiling van 2013.

Zo'n 65% is gehecht aan de buurt. Na een stijging van 5% tussen 2011 en 2013 is dit aandeel de twee jaar stabiel gebleven.

Waardering sociaal klimaat hetzelfde, jongerenoverlast teruggelopen

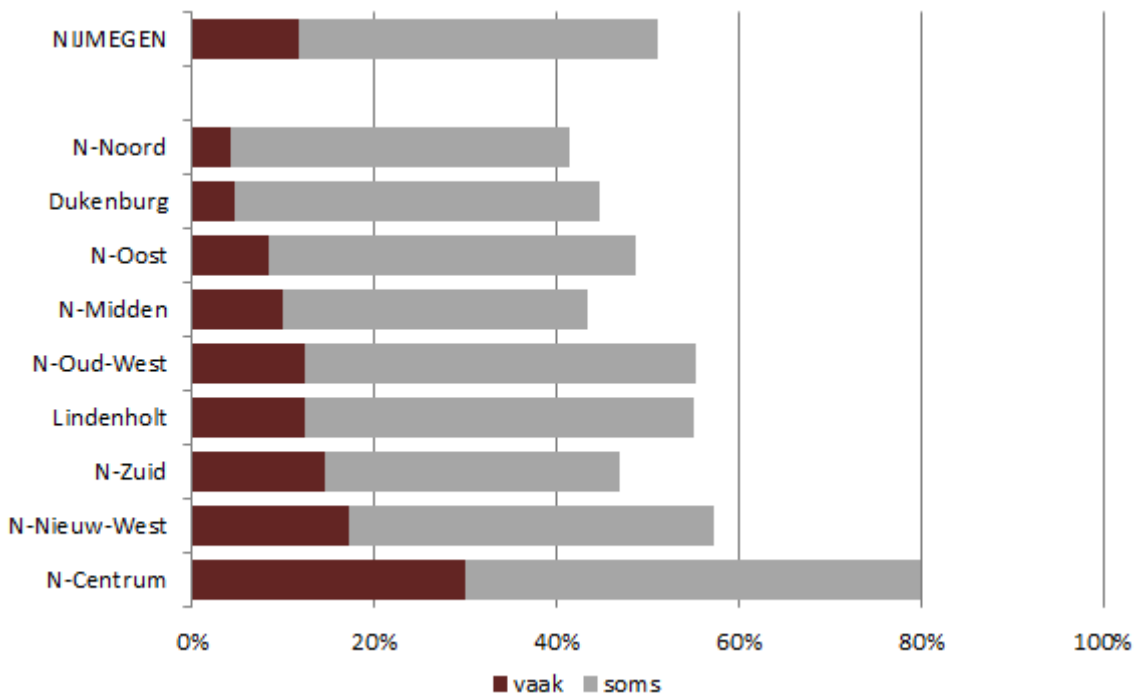
De schaalscore voor het sociale klimaat is met 5,8 een fractie lager in vergelijking met de Stads- en Wijkmonitor 2013. In de landelijke veiligheidsmonitor is de score 5,9, hetzelfde als de score voor de referentiesteden. In Nijmegen-Oost, Nijmegen-Midden en Nijmegen-Noord zijn de scores het hoogst, net als twee jaar geleden (6,2 tot 6,3). Van Nijmegen-Zuid en in mindere mate Dukenburg en Lindenholt zijn de scores wat teruggelopen, naar ca. 5,5. Nijmegen-Oud-West en Nijmegen-Nieuw-West blijven met 5,6/5,7 op hetzelfde niveau. Nijmegen-Centrum blijft het laagst scorende stadsdeel (5,1), maar heeft zich verbeterd.

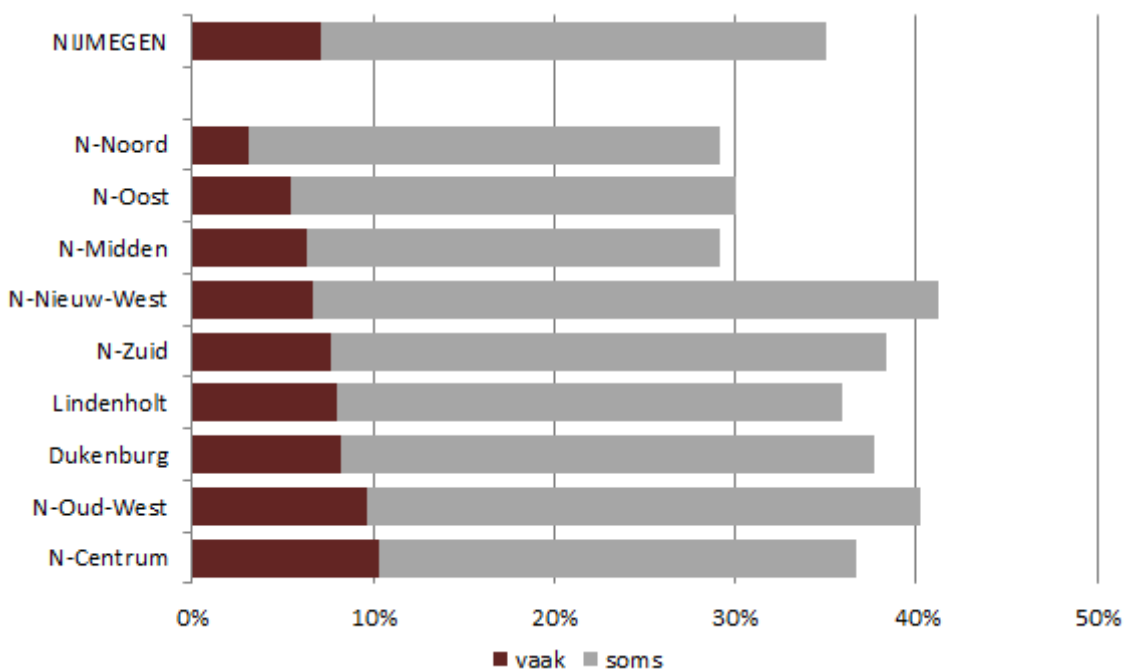
Figuur 8: Schaalscore sociale kwaliteit. Bron: Burgerpeiling 2015-2013-2011

In wijken met een gemengde bevolkingssamenstelling vindt ongeveer 55% dat de bewoners van buitenlandse afkomst en de andere bewoners goed in de buurt samenleven. Het levert een wisselend beeld op: in 2011 was dat 51%, maar in 2013 circa 60%. Een kwart vindt het niet goed of slecht, 7% vindt het slecht of heel slecht. Dat laatste percentage komt overeen met de cijfers uit 2011 en 2013.

Bij mensen met een lagere opleiding en in Nijmegen-Nieuw-West en Nijmegen-Zuid is het beeld iets minder gunstig, bij inwoners van niet-westerse komaf net als twee jaar geleden juist iets gunstiger.

Figuur 9: Ervaring overlast jongeren. Bron: Burgerpeiling 2015

Figuur 10: Ervaring overlast omwonenden. Bron: Burgerpeiling 2015

Ongeveer de helft van de respondenten zegt in 2013 dat overlast van groepen jongeren vaak of soms voorkomt. De afgelopen twee jaar is dit niet veranderd. 12% geeft aan dat het vaak voorkomt, bijna 40% dat het soms voor komt. In Nijmegen-Centrum is dit resp. 30 en 50%, hetgeen een stijging betekent in vergelijking met 2013. Nijmegen-Oud-West, Nijmegen-Nieuw-West en Lindenholt scoren licht bovengemiddeld, Nijmegen-Midden, Dukenburg en Nijmegen-Noord iets ondergemiddeld. Overlast van omwonenden wordt ook nu door een derde van alle respondenten gemeld, iets vaker in

Nijmegen-Oud- en Nieuw-West. De percentages komen voor een groot deel overeen met die van de peiling uit 2011 en 2013⁴.

Overigens blijft de waardering van de jongerenvoorzieningen in de buurt een minder positief punt. 23%, een fractie hoger dan in 2013, vindt dat er goede voorzieningen zijn, bijna een kwart vindt dat niet. Ruim de helft van de respondenten kan er geen antwoord op geven of heeft een neutrale mening. De verschillen tussen de stadsdelen zijn niet zo heel groot, al blijven de jongerenvoorzieningen in Nijmegen-Oud- en Nieuw-West en Dukenburg wel iets achter in waardering, i.t.t. Nijmegen-Centrum dat met 38% positieve waardering het beste scoort.

Verdere resultaten in dit verband zijn te vinden in het hoofdstuk Veiligheid.

⁴ Voor verdere informatie m.b.t. overlastincidenten en –ervaring zie het hoofdstuk Veiligheid.

Bronnen

- Stads- en Burgerpeilingen gemeente Nijmegen 2015 en eerder
- Volwassenenmonitor 2008; resultaten gemeente Nijmegen, GGD Regio Nijmegen, 2009; voorlopige bevindingen Volwassenen- en Ouderenmonitor 2012
- Burgerschapstijlen in Nijmegen - Onderzoek en Statistiek, augustus 2013
- Meningspeiling actief burgerschap; Meting stadspanel voorjaar 2013; O&S, juni 2013